

תוכן עניינים

מבוא	3
ניתוח המצב המשפטי הקיים	3
משפט השוואתי	9
שיקולים נורמטיביים – המלצות על דין ראוי	11
סיכום, מסקנות ואינטגרציה	12
רשימה ביבליוגרפית	14

מבוא

בעבודה אבקש לבחון את היחס בין שאלת חלוקת המשמורת והשהות בין ההורים לבין שיעור החיוב במזונות שיחול על ההורים. כידוע, לפני מספר שנים ניתן פסק הדין על ידי בית המשפט העליון בפרשת פלונית, שבו קבע בית המשפט העליון כי שני ההורים חבים בשווה במזונות ילדיהם בגילאים 6-15. פסק דינו של בית המשפט העליון מבוסס על עמדת המשפט העברי ועל פרשנות חלופית שנתן ביהמ"ש העליון לתקנת הרבנות הראשית. במחקרים שנעשו לאחר הלכת פלונית נטען כי יש הבדלים בין בתי המשפט לענייני משפחה לבין בתי הדין הרבניים בשאלת ההתחשבות בשני פרמטרים שנקבע בפרשת פלונית שיש להתחשב בהם: א. חלוקת השהות בין ההורים. ב. יחס ההכנסות ביניהם. נטען כי בתי הדין הרבניים אינם מתחשבים בחלוקת השהות ואינם מתחשבים בשכר האם. בעבודה אבקש להציג תיאוריה שונה, לפיה בתי הדין כן מתחשבים בחלוקת השהות, והדבר אף עולה ממקורות קדומים של המשפט העברי, אבל עדיין יש הבדלים בין בית המשפט לענייני משפחה לבין בית דין הרבני מבחינת האופן שבו יש להתחשב בחלוקת השהות וכיצד חלוקת השהות משפיעה על החיוב במזונות. כפי שאראה להלן, אופן ההתחשבות בחלוקת השהות יכול להיות שונה והפוך לחלוטין, בין בית המשפט לענייני משפחה לבין בית הדין הרבני. אציע, כי יש לאמץ את גישתו של בית הדין הרבני, גם מהטעם שלדעתי מדובר בגישה ראויה ושוויונית יותר, וגם על מנת לקדם אחדות בפסיקות של הערכאות המקבילות.

ניתוח המצב המשפטי הקיים

סוגיית מזונות הילדים קיבלה תפנית משמעותית בפסק הדין הידוע שניתן לאחרונה בפרשת פלונית¹. בפרשה זו קבע בית המשפט העליון בהרכב מורחב של 7 שופטים כי מזונות ילדים בגילאים 6-15 הם מזונות מדין צדקה, והם מוטלים בצורה שוויונית על שני ההורים.

פסק הדין בעניין פלונית לא עסק ישירות בסוגיית חלוקת המשמורת בין ההורים, שהיא סוגיה נפרדת מסוגיית המזונות. עם זאת, לא ניתן להתעלם מהקשר הברור שבין שתי הסוגיות. ברור לכל בר דעת כי שיעור המזונות המוטל על הורה שמחזיק במשמורת מלאה על הילדים לא צריך להיות אותו שיעור מזונות המוטל על הורה שלא קיבל כל משמורת ושלא מחזיק כלל בילדים, וברור כי שיעור המזונות של ההורה האחרון צריך להיות גבוה יותר.

הקשר בין סוגיית חלוקת המשמורת לבין סוגיית החיוב במזונות של כל אחד מההורים לא נדון באופן קונקרטי בפרשת פלונית, אולם הוא נדון בספרות שלאחר פסק הדין בעניין פלונית, אשר ביקשה לנתח את פסק הדין. דיון שכזה נערך במאמר של ענת ליפשיץ ושחר ליפשיץ².

במאמר מצביעים ליפשיץ על הקושי בפרשנותו של פסק הדין, הנוגע לקשר שבין סוגיית המשמורת לבין סוגיית המזונות. הקושי עליו הם מצביעים נוגע ליחס שבין ההלכה החדשה שנפסקה בפרשת פלונית לבין סוגיית חלוקת המשמורת שלא נדונה באופן קונקרטי בפרשת פלונית. האם ההלכה החדשה שנפסקה רלוונטית רק למקרה של משמורת משותפת, שרק אז המזונות יהיו מדין צדקה ויתחלקו בצורה שוויונית, או שהיא רלוונטית גם למקרים בהם אין משמורת משותפת שגם אז החיוב במזונות בגילאים 6-15 הוא

¹ בע"מ 919/15 פלוני נ' פלונית, (פורסם בנבו, 19.07.17). (להלן: "פרשת פלונית").

² ענת ליפשיץ ושחר ליפשיץ, "מזונות ילדים בגילאים 6 עד 15, בעקבות בע"מ 919/15", מחקרי משפט לב (2020). 545. (להלן: "ליפשיץ"), בעמ' 567-575.

מדין צדקה ומתחלק באופן שוויוני? לעמדתם של ליפשיץ אין לשאלות אלו תשובה חד-משמעית בפסק הדין.

על מנת להמחיש קושי זה מתייחסים ליפשיץ לדברים שנכתבו בסיום פסק דינה של כב' השופטת חיות שיטבה בהרכב. כב' השופטת חיות ציינה בסוף פסק דינה את הדברים הבאים:

"חברי השופט ע' פוגלמן נכון להצטרף אל המסקנה המעשית של חברתי השופטת ד' ברק-ארז במובן זה שהכלל המוצע על ידה בפסקה 61 לחוות דעתה, יהווה ברירת מחדל במקרה טיפוסי של משמורת פיזית משותפת אשר ניתן לסטות ממנה, בציינו כי כלל זה משקף יישום ראוי של העקרונות שעליהם עמד בחוות דעתו... לעמדתו זו של חברי השופט פוגלמן אני מצטרפת משום שיש בה כדי לכנס את ההכרעה שאליה הגענו פה אחד בסוגיה הנורמטיבית לכלל מסקנה מעשית-יישומית סדורה אשר על פיה יוכלו הערכאות הדיוניות לפסוק ולהכריע בסוגיית מזונות ילדים בגילאי 6-15 תחת משמורת משותפת המובאת תדיר לפתחן".³

נוסחם של הדברים מעלה, לעמדתם של ליפשיץ, קושי בהבנתם. מחד, כב' השופטת חיות מציינת כי היא מצטרפת לעמדתו של כב' השופט פוגלמן, אשר קבע בפסק דינו כי מזונות ילדים בגילאי 6-15 הם בכל מקרה מדין צדקה. פסק דינו של כב' השופט פוגלמן לא הותנה בקיומה של משמורת משותפת, ומפסק דינו של כב' השופט פוגלמן נראה כי בכל מקרה מזונות ילדים בגילאים האמורים הם מדין צדקה וצרכים להתחלק בצורה שוויונית. מאידך, כב' השופט חיות מוסיפה כי עמדתו של כב' השופט פוגלמן מציעה מסקנה מעשית-יישומית אשר על פיה יוכלו הערכאות הדיוניות לפסוק במקרים של משמורת משותפת. מהסיפא של הדברים משתמע כי ניתן לפרש את ההלכה החדשה שנפסקה ככזו שחלה רק במקרים של משמורת משותפת ולא במקרים בהם אין משמורת משותפת, שאז ימשיכו לחול ההלכות שחלו קודם לכן, ואשר הטילו את החיוב על האב.

לעמדתם של ליפשיץ, הסיפא של הדברים שנכתבו על ידי כב' השופטת חיות מכוונים כלפי דרך היישום הספציפי שנקבעה בפסקה 61 לפסק דינה של כב' השופטת ברק-ארז.⁴ בסעיף 61 לפסק דינה של כב' השופטת ברק-ארז, שכותרתו היא "מהלכה למעשה", משרטטת כב' השופטת ברק-ארז את המתווה לפיו יש ליישם בפועל את העקרונות שנקבעו בפסק הדין. אולם המתווה שמציעה כב' השופטת ברק-ארז מתייחס רק למקרה של משמורת משותפת. המתווה איננו מתייחס כלל למקרים בהם אין משמורת משותפת, ומפסק דינה של כב' השופטת ברק-ארז ניתן להסיק כי ההלכה החדשה שנפסקה רלוונטית רק למקרים של משמורת משותפת, ובמקרים שאין משמורת משותפת אין תחולה להלכה החדשה.

הקושי האמור ביחס שבין ההלכה החדשה לבין סוגיית המשמורת עמד גם לנגד עיני מלומדים נוספים. בנייר עמדה שפורסם על ידי מרכז רקמן נאמר כי אכן יש לפרש את הלכת פלונית ככזו שחלה רק במקרים של משמורת משותפת.⁵ חוקרי מרכז רקמן סבורים כי זוהי המסקנה העולה מניתוח

³ פרשת פלונית, לעיל ה"ש 1, בעמ' 125.

⁴ אצל ליפשיץ, לעיל ה"ש 2, בעמ' 568.

⁵ הלכת בע"מ 1709 919/15 פלוני נ' פלונית: הצגה וניתוח, (נייר עמדה של המרכז לקידום מעמד האישה על שם רות ועמנואל רקמן, 3.9.17). נמצא בקישור הבא: <http://rackmancenter.com/wp-content/uploads/2017/09/%D7%A0%D7%99%D7%AA%D7%95%D7%97-%D7%A4%D7%A1%D7%A7-%D7%93%D7%99%D7%9F-%D7%91%D7%A2%D7%9E-919.15-%D7%A9%D7%9C-%D7%9E%D7%A8%D7%9B%D7%96-%D7%A8%D7%A7%D7%9E%D7%9F-1.pdf>